

QANLI GÜNLƏR, CANLI ÜNLƏR

Salatın Əhmədlinin "Zəfər bizim zəfərimizdir" müharibə hekayələri üzərində düşüncələr

Salatın Əhmədli tanınmış yazardır. Yazıçı-publisist kimi bir çox bədi əsərlərin müəllifidir: "XX əsrin 80-ci illərindən hekayə və publisist yazıları mətbuatda müntəzəm çap olunur. İyirmidən çox bədii, elmi, publisist kitabların müəllifidir. "Kişilik sənəti", "Alın yazısı", "Başdaşı əhvalatı", "O dünyanın adamları", "Hökmü zaman verir", "Bir məhbusun gündəliyi", "Sədaqət" "Bu yol hara gedir", "Cəhənnəmə atılmışlar" və s. povest və romanların, çoxlu sayda hekayələrin müəllifidir. Xocalı, xüsusilə, Qarabağ hadisələrini özində əks etdirən "Başdaşı əhvalatı" hekayələr toplusu ingilis, türk, rus, ukrayna dilinə tərcümə edilərək dünyanın 55 ölkəsinə yayılmışdır. On üç cildlik "Seçilmiş əsərləri" i çap olunmuşdur". Əlbəttə, Salatın Əhmədlinin yaradıcılığı çoxşaxəlidir. Çox dəyərli elmi tədqiqat əsərləri, monoqrafiyaları çap olunub. Onlarca dəyərli kitabların, topluların tərtibçisi, redaktoru, ən başlıcası, çoxlu nəşrlərin mədəni dəstəkçisi kimi də tanınır. İndi əlimizdə onun yenidən nəşr olunmuş "Zəfər bizim zəfərimizdir" adlı hekayələr kitabı var. Doğrusu, bu kitab müharibənin şahidi olduğumuz qanlı səhnələrinin hələ bizdən uzaqlaşmamış təəssüratı altında xronikası kimi yazıldığını da müşahidə edirik. Əlbəttə, yazıçı üçün şahidi olduğu hadisələrin zamanı ötməli, düşüncədə hadisələrin yenidən formalaşma dövrü keçməlidir. Yalnız bu zaman daha dərin psixoloji situasiyaların yazılması daha təbii olur. Hər halda Azərbaycan tarixinin ən öməli səhifələrindən olan Qarabağın azadlığı uğrunda 44 günlük savaşın qələbəsindən sonra qanlı müharibə səhnələrini yazıya gətirmək yazıçı fədakarlığının nəticəsidir. Sözümlərin canı oduq ki, bu gün isti-isti yazılan qeydlər birinci növbədə elə yazıçının özü üçün gələcək daha möhtəşəm, daha əhatəli həyat səhnələrini təsvirə alan əsərlərin yazılmasına özlü olur. Bu bil-mək olar, bəlkə Salatın Əhmədli elə bu hekayələrin motivləri əsasında gələcəyin insan talelərinə faciələr gətirən müharibə dəhşətlərini əks etdirən əsəri yazmasına xüsusi təsir amili olacaq.

"Zəfər bizim zəfərimizdir" kitabı ayrı-ayrı müharibə səhnələrinin müxtəlif şahidlərin həyatından alınmış döyüş səhnələrini əks etdirən canlı hekayələrdir. Biz bu hekayələrdəki qəhrəmanların müharibə həyatı ilə bağlı səhnələri oxuduqca sanki müharibədəki əzizimizdən döyüş səhnələrini gözümlərin önündə canlandırırıq. Yeni yazıçı hadisələri elə qələmə alıb ki, sanki heç bir bədiiilik ovqatı qatmayıb, elə canlı həyat səhnələrini köçürüb. Əlbəttə, bu cür yanaşma əsərlərə bir qədər publisistik fon verir. Zənnimcə, bu fon elə yazıların inandırıcılığını təmin etdiyi üçün çox əhəmiyyətlidir. Kitabda 21 hekayə cəmlənib. Hər bir hekayənin mərkəzində real təsvirlər-

lə bizə doğmalaşan Azərbaycan əsgərini görürük.

Bu qeydlərdə hekayələrin xeyli hissəsi şahidlərin, iştirakçıların danışığı, şahidi olduğu hadisələrin söyləyicisi rolunda olan əsgərlərin döyüş yolundan bəhs edir. "Bir əsgərin xatirəsi" adlı hekayə birbaşa oxucunu müharibənin ilk günü ilə qarşılaşdırır. Qəhrəmanımız Kəlbəcərin Murvdağ yüksəkliyi uğrunda başlayan əməliyyatın iştirakçısı olub. O, müharibənin elə səhnələrini yada salıb danışır ki, biz sanki onunla birgə vətənin imdad diləyən, azadlığa can atan yaralı yerlərini keçirik. Elə bil ki, yazıçıbu təsvirlərlə ərazilərin özünü canlandırır. Və sanki qəhrəmanın dili ilə demək istəyir ki, canımız torpağımız, canımız yurdumuz, ürəyimiz, qəlbimiz dağlarımız, bir az da dözdür. İndi vaxt çatıb, sizi təzliklə düşmənin tapdığından azad edəcəyik. Əlbəttə, bu cümlələr hekayədən alınan təəssüratımızın nəticəsidir. Elə yazıçının da uğuru ondan ibarətdir ki, o, oxucuda daha nikbin, daha əsaslı təəssürat yarada bilsin.

Elə təbiət-insan münasibətləri lövhələri ilə qarşılaşırıq ki, bu zaman bizdə belə bir qənaət hasil olur; əsgərimiz qorxmazdır, ona görə qorxmazdır ki, doğma yerlərin gücünə güvənir. Əlbəttə, heç nə asan deyil. Bir tərəfdən qarlı dağların gecə soyuğu, bir tərəfdən hiyləgər düşmənin illər ərzində qurduğu tələlər... amma digər tərəfdən də Azərbaycan əsgərinin əsl haqq savaşına, ədaləti bərpa etmək istəyinə olan sonsuz inamı var. Bu inamı biz yazıçının özünün xüsusi güvəncə, sevgiyə tərənnüm etdiyi əsgərin düşüncələrindən də hiss edirik: "Gecələrin soyuğu iliyimizə işləyirdi. Murovvin soyuğu, şaxtısı qalın kimi kəsirdi. Dördbir-üçbir qucaqlaşmış bir-birimizi isitməklə, hamımız soyuq daş qayaların üstündə yarızanlıq halda bir-birimizə sığınaraq səhəri açırdıq. Sıldırım dağlarla əhatə olunmuş ətrafa baxdıqca, gündüzlər asraraqiz ana vətənin təbiətini, sıldırım dağlarını, sərt qayalıqlarını seyr etdikdə, dağlardan əsən sərt rüzgarı duyduqca sanki biz də sərtaşlırdıq, biz də möhkəmləndirdik. Düşmənin yerləşdiyi ən hündür dağ silsiləsində ermənilərin hərbi hissələrinin arasından mühasirəni yarib onları darmadağın etdik. Gözləmək əmrinə itaət edərək dövd gün o dağlarda ac-susuz qalsaq da qələbə əzmindən qürur duyurduq. Aclıq unudulmuşdu, susuzluq ağır olsa da ona dözdürük, biz qalib idik. Otuz il erməni faşistlərinin işğal etdiyi daşlı, qayalı, qarlı-qalalı dağların əzmindən içimizdə böyük bir dözdüm yaranmışdı". Qəhrəman Azərbaycan əsgəri durğun şəkildə təsvir olunmur. O, düşüncə, üzübüz düşmənlə savaştan əvvəl özünü daxililə ələməndə bu savaşa hazırlığını təmin edən inamı ilə silahlanır.

Ağır döyüşlər, bir-birinin arxasına düşməni yənən, onu ruhən sindi-

ran savaş günləri ötüb keçir və biz Azərbaycan əsgərinin ruhi sağlamlığının sözün həqiqi mənasında onun inamında sarsılmazlığına güvəncə yaratdığını görürük. Əsərdə Azərbaycan əsgərlərinin təkə fiziki yox, həm də mədəni qüdrətini özündə ehtiva edən ümumiləşmiş qəhrəmanların adları çəkilir. Bizim qəhrəmanımız da bu sırada olmaqla onlar artıq müharibədə savaşın qələbə ilə qurtaracağına inamı təmin edən Suqovuşan döyüşlərinin astanasındadır: "Suqovuşanın azad edilməsi yollarımızın açılmasında mühüm rol oynadı. Bu döyüşdə Ermənistanın itirdiyi canlı qüvvə, hərbi texnika onun artıq belini qırılmışdı. Suqovuşandakı, Talışdakı yüksəkliklərin əlimizə keçməsi nəticəsində Azərbaycan ordusu ətraf əraziləri də öz nəzarətində saxlaya bildi. Biz Suqovuşan uğrunda keçdiyimiz bu döyüş yolunda öz dəstəməzdən Abbasov Hüseyni, Vüqarı, İxtiyarı və başqalarını itirdik. Düşmənin bu ərazilərdə qurduğu güclü istehkamları, Qasəbəyə gedən yüksəkliklərdəki postları, di gər qurduğu güclü müdafiə sistemi ordumuz tərəfindən məhv edilərək oktyabrın 3-də geri alındı. İtkilərimizdən doğan sarıntı azad edilən vətən torpağının hər qarışı üzərində eridikcə içimizdən bu yolda şahadətlə yüksəlmək, şəhid olma arzularımızla elə çuğlaşmışdı ki, biz sevinclə kədərimizi ayırd edə bilmirdik. Bircə ayırd etdiyimiz şey vardı ki, hər şəhidimizin intiqamını birə-min alırdıq, içimizdəki intiqam hissini soyutmağa çalışırdıq...". Bəlliklə, Azərbaycan əsgəri, demək olar ki, savaşın başladığı andan elə səfərbər olunub ki, o, dayanmağı, savaştan geri çəkilməyi ağına belə gətirmir. Əsgər öz xatirələrini danışdığıca onun söhbətlərində Vüqar, İsgəndər, Məhəmməd, Nurəddin, Bəhrüz Muradov... kimi döyüşçülərin adları çəkilir. Həmin qəhrəmanların hər birini sanki biz tanıyırdıq. Onu elə öz ailəməndən, qonşuluqdan, qohumlarımız arasından döyüşə yola salmışıq. Həm də onların bu savaştan uğurla çıxacağına, inamla döyüşəcəklərinə, qələbəni vətənə bəxş edəcəklərinə güvəncimizlə yola salmışıq. Yeri gəlmişkən, burada qeyd edim ki, mənim nəvələrim Amur, Aral, qarışam oğlu Turan, bir çox doğmalarım da bu qanlı savaşların iştirakçısı olub, Suqovuşan döyüşlərində igidlikləri, qəhrəmanlıqları ilə yadda qalan salnamələr yaradıblar. Təsdiqi də Ali Baş Komandanın onların ünvanına olan dəyərləri təltifləridir.

Ümumiyyətlə, kitabda verilmiş bu və digər hekayələrin mənim üçün döyür orasındadır ki, xalqın yeni-müəllifliyinin rəmzi olan Azərbaycan oğullarının qəhrəmanlığını görürəm. Kitabda ikinci hekayə "İgid Nəbi" adlanır. Bu hekayəni müəllif hospitalda müalicə olunan bir yaralının döyüşlə bağlı xatirələrindən yazıya alıb. Həmin yaralının özü də qəhrəmanlıqla savaşıb. Çox dəyərli,

unudulmaz döyüş yolu keçib. Və demək, haqqında söhbət açdığı Nəbini də yaxşı tanıyır. Nəbi adı, ilk baxışdan fərqlənməyən azərbaycanlı ailəsində doğulub-böyüyüb. Biz ümumi təsvirlərdən anlayırıq ki, Nəbi müharibəyə özünün qəlbini çağırışı ilə, başqa sözlə, vətənin çağırışına cavab olaraq gedib. Müəllif bu hekayədə maraqlı dialoqlardan istifadə edir. Zənnimcə, bu dialoqlar həkayənin canlılığını, oxucunu öz cazibəsinə çəkməsini təmin edir. Hekayə asan və sürətli oxudan keçir. Nəbinin qətiyyəti, cəsarəti, xüsusilə çətinlikli onun ayrı-ayrı döyüş yoldaşları, komandirlərlə danışığında, hərəcavablığında da hiss olunur: "Nəbigilin dəstəsi verilən əmrə əsasən meşənin qurtaracağına dayandı.

- Uşaqlar gələndə kimi gözləyək. Ona kimi dincəlin, "amma ehtiyatlı olun.

Nəbinin sözü ağızda qaldı. Əfşar düzənliyə açılan ərazidə olan adamları gördü:

- Qabağa baxın. Nəbi onun göstərdiyi səmtə baxaraq:

- Düşmənlərimizə?

Nəbi:

- Gedim baxım.

Nəbi:

- Olmaz. Komandir gəlsin.

- Bunlar hərəkətdədir, nəsa görüblər yəqin. Nəbi:

- Ola bilsin. Amma ehtiyatlı olaq.

-Gedim baxım...

- Öztim gedəcəyəm.

- Olmaz, komandir. - Orxan irəli yeridi. - Kaşfiyyət işindən başım çıxır. Mən gedim.

- Sizi təhlükəyə sala bilmərəm.

- Komandir, onsuz da biz ətrafı gözdən keçirməliyik. Bunlar kimdi, neçə nəfərdi, nəyi var, öyrənək.

- Komandir gəlsin, öztim gedəcəyəm. -Komandiri gözləmək daha təhlükəli ola bilər. Bəlkə o tərəfdə bizim qüvvələri görüblər, döyüşə hazır vəziyyətə gətiriliblər.

Nəbi narahat bir şəkildə həmin səmtə baxdı. Orxan:

-Komandir, narahat olma. Mən tez dönəcəyəm.

Bir göz qırpmında gözdən itən Orxanın həyatı üçün narahat olan Nəbi geriye - meşəyə sarı baxdı: .

-Harada qaldı bunlar? İndiyə kimi gəlməyiblər.

- Ola bilsin onlar da bizim kimi düşmənin qüvvələrini görüblər.

- Atış səsi gəlmədi axı. Heç nə eşitmədik.

- Komandir, bəzən səsləri meşə udur, eşidilməz olur.

- Bu Orxan gəlsin görək...". Burada maraqlı psixoloji məqam da duyulur. Əsgər döyüşdə nə qədər igid və qorxmaz olsa da, təkə özüne güvənmir. O, döyüş yoldaşlarına, komandirlərə də güvənir. Ən başlıcası, Salatın Əhmədlinin tələfinde hiss olunur ki, onun qəhrəmanları üzərində dayanən torpağa daha artıq güvənclidirlər.

(Davamı 7-ci səhifədə)

(Əvvəli 6-cı səhifədə)

Bu hekayədə də biz qəhrəman Azərbaycan əsgərlərinin obrazında qorxmazlığın əsaslı cizgilərini görürük. Müəllif Nadirin, Samir, Orxanın adını çəkir. Əfşardan danışır. Onların elə cizgilərini təqdim edir ki, biz həmin qəhrəmanları harada, nə vaxt gördüyümüzü düşünməyimizə aramıza çalırıq. Burada müəllif digər tərəfin də kimliyinə işıq salır. Özgə torpaqlarını qəsb edərək tapdağa çevirən düşmənin yaramaz simasını həmin əxslərin təmsilində də görürük. Arayık, İvanlı Ter, Levon, Puça və digərləri yaddaşımıza işlir. Hətta onların özləri belə müharibənin səbəbkarı kimi öz ölkələrinin başçılarını lənətləyirlər. Burada inəcə bir mətləb də var. Suriyadan, Livandan gəlmiş erməni qüvvələri yerli erməni əsgərlərinə qarşı son dərəcə qəddar münasibət bəsləyirlər. Məhz bu faktların qeyd olunması gələcəkdə müharibənin mahiyyətini açmaq üçün aparılan tədqiqatlarda xüsusi əhəmiyyət kəsb edəcək.

Doğrudur, əsərin qəhrəmanı Nəbi... burada müəllifin öz təsvirinə əsaslanmaq daha düzgün olardı: "Aşxama yaxın Nəbinin rəhbərlik etdiyi hərbiçilər hərbi texnika və maşınlarla Tərtər istiqamətində hərəkət etdirildilər.

Düşmənin ağır çaplı snayperini - hansı ki, meşədə ermənidən qanımt kimi götürülmüşdü - Nəbi özünə götürmüşdü, düşməni öz silahlarıyla

lik rəmzi olan kəşfiyyatçılardır. Xüsusi təyinatlıların 44 günlük savaşda ki əfsanəvi qəhrəmanlıqları təkcə elə bizim özümüz üçün qeyri-adi deyil, elə düşməndə də onların, demək olar ki, ağıla, düşüncəyə sığmayan qəhrəmanlıqlarından vahiməyə danışırlar. Burada da qəhrəman oğulların adları diqqətimizi çəkir. Elmar, Ruslan, Asif və digərləri vətən uğrunda savaşmağın əsl cəngavərlik nümunəsini yarananlardır. Döyüşün xatırlayır: "Düşmən Zod istiqamətindən - Qarabağa doğru hərəkət edən yolla hərbi yardım göndərirdi. Biz düşmənin içindən keçib həmin Zodon Qarabağa gedən yolunu tutmalıydıq.

Biz o yola çox böyük səbrlə keçdik. Sonralar bildik ki, həmin on dörd saat uğrunda döyüşdüyümüz yüksəkliyin yanına təyin olunan istiqamətdə hərəkət edirdik. Hər yer sıldırım dağlarla əhatə olunmuşdu, biz düşmən postlarının arasıyla gedirdik, qayalardan qopan daşlar əks-səda verməsin, düşmənin duyduğu düşməsinə səbəb olacağından ehtiyatlıq. Yəni əmr almışdıq ki, ayağımızın altından bir daş parçası belə qopub digirlənmasin, qayalara dəyib əks-səda verməsin, düşmənin içindən keçib irəlilədiyimizi duymasın". Aydın məsələdir. Düşmən illər boyu ərazi-ni öyrənib, tanıyıb. Postlar qurub, mövqelər tutub. Hətta özü üçün qətiləşdirib ki, Azərbaycan əsgəri hansı tərəfdən gələ bilər. Elə buradaca qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan əsgəri düşməni təkcə qorxmazlığı

yollarla necə mətinliklə düşməni qüvvələrinin yerləşməsinə kimi gəlir. Amma bu bir həqiqətdir ki, o yerlərin azad olunması üçün neçə-neçə igid oğlanlarımızı şəhid verdik, qazi olduq... vətən uğrunda can verən oğullarımıza güvəndik...". Əlbəttə, burada da müəllif ürək ağrısı ilə qarış-qarış azad olunan torpaqlarda canını qurban vermiş oğulları bir daha xatırlayır. Bu da belə bir hissi təlqin edir ki, şəhidliyə qovuşmuş oğulların xatirəsi heç zaman unudulmayaacaq. Biz unudulmazlar adlarını həmişə hörmətlə anmalıyıq.

Zənnimcə, "Qardaşımın arzusu" hekayəsində də vətən uğrunda savaşanların real Azərbaycan döyüşçüsü obrazını görmək mümkündür. Bu hekayədə iki qardaşın döyüş taleyindən bəhs olunur. Onlar doğma yerlərində, yəni Zəngilandan düşmənin qəddar təzyiqi altında çıxarılıb. Bütün həyatı imkanlarını, evlərini, mülklərini, bir sözlə, nə varsa, hamısını itiriblər. Onlar yeniyetmə ikən yurddan çıxıblar. Əgər belə demək mümkündürsə, əslində Azərbaycanın müstəqilliyi dövründə həyatın ağrı-acılarını görə-görə böyüyüblər. Hekayə qardaşlardan birinin düşüncələrini əsasında yazılıb. Və ən başlıcası, hekayənin qəhrəmanının özünün atası da Birinci Qarabağ savaşının iştirakçısı olub: "Mən anamın qucağında uşaq olarkən yurdundan didərdən düşən qaçqın ailələrindən birində doğulub böyümüşəm. Atam, anam gözümü açandan, dünyamı dərk edəndən hiss etdim ki, yaralıdır, torpaq

yerin qəhrəmanlıqla həlak olması Azərbaycanda necə bir savaş ovqatı yaratdı, bizim qəhrəmanlarımızı - qardaşlar da məhz həmin ovqatın daşıyıcıları idilər. Bu hekayənin qəhrəmanlarının taleyini belə bir arzu müşayiət edir; niyyətin hara, mənzilin ora. Böyük qardaş elə bünövrədən hərbiçilərin istəməsi də, valideynləri mane olur. Amma ikinci qardaş hərbiçilərin yolu seçir. Son nəticədə isə hər biri Azərbaycan döyüşçüsü kimi xüsusi rəhbətlimizin təminatçısı olur. Sabir Cəfəri, Qismət Əliyev, Kamran Kazımov, Əliyev Rüstəm, Kamil Musayev, komandir Heydərov və digər qəhrəmanların adları yaddaşımıza yazılır. İndi bu qeydləri yazanda hansısa bir qəhrəmanın adını çəkməyi özümə bağışlaya bilmirəm. Elə bilirəm ki, bu qeydlər oxucuya çatanda həmin qəhrəmanları kimsə tanıyacaq və onlar mənim xüsusi həyəcanla yazdığım bu yazının motivləri ilə yenidən döyüş ovqatına köklənəcəklər. Şübhəsiz, bu zaman müəlliflə olan dərin minnətdarlıq hissinə də unutmayacaqlar.

On minlərlə Azərbaycan əsgəri savaşdı. Hətta düşməndə belə bir təsəvvür yaranmışdı ki, göydəki ulduzların sayı da Azərbaycan əsgərinin sayından azdır. Hər bir əsgər xüsusi xarakter sahibi idi. Onların hər biri sözün həqiqi mənasında döyüşün nə demək olduğunu öz həyatlarında canlı olaraq hiss ediblər.

Kitabda "Ulduzları sayan əsgər" hekayəsi də maraqlı oxunur. Burada mənim diqqətimizə bir məsələ cəlb

QANLI GÜNLƏR, CANLI ÜNLƏR

Salatın Əhmədlinin "Zəfər bizim zəfərimizdir" müharibə hekayələri üzərində düşüncələr

məhv edirdi.

Bu istiqamətdə döyüşlər daha ağır, daha qanlı olmuşdu. Erməni dəstələr müzdlü əsgərlər idi, saqqalı, orta yaşlı, hərbi hazırlıqlı idilər. Tərtər boyu iki böyük xüsusi təyinatlılarımız ermənləri darmadağın etmişdilər. Döyüşçülərimizə ötürülən məlumatlarda o postlarda qırxa yaxın adamın olduğu bildirilsə də döyüş girərkən düşmənin üç yüzdən çox canlı qüvvəsiylə üz-üzə gəlmişdilər. Doqquz saat yarım davam edən döyüşdə xüsusi kəşfiyyatçı qruplarımız düşmənin 22 postunu, 300-dən çox canlı qüvvəsini məhv etmişdi. Tərtər boyu erməni postlarını yox edən, əraziyə sahib çıxan döyüşçülərimiz arasında şəhid Nəbi və onun silahdaşları da vardı...". Doğrudur, şəhidliyin müqəddəsliyini hamımız qədərincə dərk edirik. Amma əlbəttə, həmin qəhrəmanların bu gün uğrunda savaşdıqları torpaq üzərində qürurla addımlamaq istəkləri də vardır. Ona görə də elə bu hekayə ilə müəllifin özü də bizə təlqin edir ki, qəhrəmanlarımızın hər birini, xüsusilə, şəhidləri, eləcə də, vətən naminə bədən yaraları daşıyan oğullarımızı hər vaxt qəlbimizin əzizi kimi görməliyik.

"Alınmış qisas" hekayəsi də yenə müharibə qəhrəmanlarının əfsanəvi cəsarətindən, savaşlarından bəhs edir. Bu əsərin qəhrəmanları sözün həqiqi mənasında qorxmazlıq, igid-

ilə deyil, həm də fəhmi, zəkası ilə dəhşətə salmışdı. Elə yerlərdən hərəkət olurdur ki, düşməni bunu heç ağılına da gətirmirdi. Azərbaycan əsgərinin uğurunu təmin edən əsas cəhətlərdən biri də düşməni gözləmədiyi yerdən hədəf seçməsi idi.

Azərbaycan əsgəri hər bir uğurundan sonra mənəvi rahatlıq tapırdı. Əsgərin bu düşüncəsi də müəllifin diqqətindən yayınmır. Əsgərin mənəvi rahatlığını təmin edən nədir - bu suala müəllif qəhrəmanlarının döyüş xatirələri ilə cavab verir. Özü də bu cavabı o, mənəvi-psixoloji inamla təmin edir. Yəni bizim hər birimiz birmənalı şəkildə inanırıq ki, yaralanan əsgər tam qətiyyətlə, cüzi imkan olsa belə, yəni döyüş meydanına qayıtmaq istəyir. Yaxud, şəhid olan hər hansı bir Azərbaycan əsgərinin üzündə bir təbəssüm, gözlərində bir işıq duyulur. Bu da son nəticədə qələbənin Azərbaycanın tərəfində olacağına inanım təsdiqidir. Həmin hekayənin sonundakı mətində məhz bu düşüncələrin nə qədər həyatı olduğunu göstərir: "Həftələrlə addım-addım gözdüyümüz bu yerlərdə biz aşkarladığımız postları götürməklə arxadan gələn ordu qüvvələrinə yol açarkən, əməliyyatlar uğurlu gedərkən, günlərlə çəkdiyimiz əzab-əziyyətləri unudurduq... Kəlbəcərin azad edilməsində böyük zəhmətli olan igid şəhid, qazi və veteran oğullarımızın o dağlarda, keçilməz sıldırım

hasrətlidirlər. Evdə dörd uşağıydıq. Böyük qardaşım hərbiçilərin istəməsi, evdən icazə verməmişdilər. Çünki Zəngilandan çıxarkən əmin və dərin kənddən çıxamışdılar. Onların bu günə qədər ölüsü, dirisi barədə belə məlumat ala bilməmişdik. Bu illər ərzində onları gördüm deyən olmamışdı. Onlar da hərbiçiləmişdilər. O zaman camaatı kənddən çıxarıb əl silah tutan kişilər onların komandanlığı altında günlərlə kəndi qoruyub saxlaya bilməmişdilər. Sonra arxadan kömək gəlməyindən düşmən qüvvələri hücumu keçərkən ancaq bir neçə adam sağ qayıtmışdı. Son dəfə onları əlisilahlı kənddə döyüşən görmüşdülər. Sonralar bir daha dayım və əmimlə yanaşı kəndin ondan çox adamı geri dönmədi. Onların taleyi qaranlıq olsa da atam həmişə deyirdi ki, düşmən onları heç vaxt sağ qoymazdı, çünki onlar kəndə girmək istəyənlər xeyli erməni digəsinə məhv olamışdılar". Hekayə boyu biz qardaşların həm mənəvi, həm də fiziki boy artımını görürük. Onlar sanki hər gün özlərini döyüşə hazırlayırlar. Ayı-ayrı təhsil ocaqlarında oxuyur, amma bir an da olsun vətənin işğaldə olduğunu yaddan çıxarmırlar. Nəhayət, hadisələrin geyşəti II Qarabağ savaşının başladığı zaman gəlib çatır. Hər birimizin yaxşı yadındadır. Hələ 44 günlük savaşın başlanmasından əvvəl general Polad Həşimovun, polkovnik İlqar Mirzə-

etdi. Komandir əsgərə deyir ki, biz canımızı ona görə qorunmalıyıq ki, vətənin qələbəsinə təmin edək. Və elə buradaca hekayənin yekununda müəllifin qeydləri onun düşüncələrinin qəhrəmanlarının düşüncələri ilə nə qədər üst-üstə düşdüyünü təsdiq edir: "Müharibə bizim qələbəmizlə qurtardı, Abdulla qazi oldu, ayağımın birini Şuşanın azad olduğunu gün izirdi. Murad şəhid oldu, mən, Doli Zöhrab yaşayırəm, arabis şəhid olan dostlarımın ailələrinə baş çəkirdim... İçimdə itkilərimizdən doğan dağ boya kadər var. O kadəri zəfər şəhbətində qatib içmək taleyimizə yazılmış...". "Ata yurdu", "Vətənin "dö-liləri", "Şuşa uğrunda" hekayələrinin də hər biri haqqında geniş və əhatəli danışmaq vacibdir. Çünki bu hekayələrin hər birində 44 günlük savaşın ən nadir təvəllülərinin yazağı işığı ilə diqqətə çəkilir. Zənnimcə, bu hekayələrin əsasında çox maraqlı bədii film ssenarisi də işləmək olar. Salatın Əhmədlinin hekayələrində yeni dövrün, Azərbaycanın müstəqilliyi zamanının yetirməsi olan oğulların qəhrəmanlığı səmimi, publisistik bir dillə təsvir olunur. Və hər bir əsgəri oxucu özünün doğması kimi tanıyır, bu da o deməkdir ki, yazıçı əsərinin uğurunu əmin edə bilər.

Əli Rza XƏLƏFLİ

10.10.2024